

Chinese liberalen kruipen uit schulp

Het Parool, 16 november 1991

door onze medewerker
DIRK JAN VAN DEN BERGH

PEKING – Een ingezonden brief van een anonieme schrijver in een literatuurtijdschrift is in China opgeblazen tot een affaire waarin de geloofwaardigheid en het geduld van de orthodox-communistische leiders op de proef worden gesteld.

"Waarom zijn er nog schrijfsels die het geperfectioneerde socialisme ondermijnen? Waarom worden die aangehaald en geprezen? Moedigen we daarmee voorspoed aan of juist recessie?" vraagt een anonieme lezer van het gezaghebbende tijdschrift 'Literatuur en kunst' zich af op 14 september. En een – nota bene – Taiwanese tijdschrift citerend: "In feite kritiseert het verhaal door middel van obscure trucs het communistische systeem dat wordt geleid door Deng Xiaoping."

Het verhaal waarover de lezer van *Literatuur en Kunst* zich zo opwond, heet 'Harde Watergruwel' en werd in 1989 geschreven door de voormalige minister van Cultuur Wang Meng. Wang, die bekend stond als een liberale politicus, werd in september 1989 van zijn functie ontheven 'om zich aan het schrijven te wijden', zoals het in de Chinese pers heette. Hij werd vervangen door de ultra-orthodoxe dichter He Jingzhi, ooit een beschermeling van Mao Zedong.

In de duistere periode vlak na het bloedbad in Peking in 1989 schreef de westerse pers over een zuivering binnen Chinese kunst- en cultuurkringen waarbij talloze 'vrijdenkers' van voor de Lente van Peking het veld moesten ruimen. Strijd moest worden gevoerd tegen het

'bourgeois liberalisme', het verzamelwoord voor verderfelijke westerse invloeden die het communistische systeem ondermijnen. In de literatuur moest men meer nadruk leggen op de verdiensten die het socialisme China had gebracht.

Wang Meng beschrijft in zijn verhaal een familie, die op initiatief van de 88 jaar oude overgrootvader experimenteert met hervormingen binnen de familiestructuur. Opa, die al veertig jaar lang beslist

over wat er op tafel komt, doet vrijwillig afstand van deze autoriteit.

De zestienjarige zoon des huizes neemt het heft in handen, en betoogt, binnen de democratische familiestructuur die plot-

seling is ontstaan, dat Chinees eten te weinig eiwitten bevat, en in feite heeft geleid tot China's zwakte.

"Als we niet voortdurend watergruwel hadden gegeten tijdens het ontbijt, maar brood en boter, zou Engeland dan de Opiumoorlog van 1840 hebben gewonnen?"

De familie reageert verward, en raakt uiteindelijk verstrikt in de democratische besluitvorming die ontstaan is, waarna de oude structuur wordt hersteld en men weer als vanouds watergruwel eet bij het ontbijt.

Wang Meng reageert woedend op de kritiek, die bijna drie jaar na de publicatie van zijn verhaal verschijnt. Het verhaal had in 1990 de 'Honderd Bloemenprijzen' voor literatuur gewonnen en werd door critici algemeen beschreven als 'hu-

moristisch'. De recente kritiek gaat te ver, volgens Wang.

"Ten eerste berokkent deze brief mij enorme politieke schade," merkt hij op in een interne brief aan het ministerie van cultuur, en bovendien vraagt hij zich af, "wat het voor gedrag is om het groene licht te geven aan dit soort laster", die afkomstig is uit Taiwanese en dus reactionaire tijdschriften. De naam van Deng Xiaoping wordt misbruikt, aldus Wang

Meng. Het was niet de bedoeling om Deng aan te vallen, maar juist om zijn hervormingen te beschrijven en te ondersteunen. Ten slotte wordt de anonieme briefschrijver beticht van onverantwoordelijkheid: de eenheid

van de staat kan, door alle insinuaties, in gevaar komen.

Wang Mengs brief resulteert vijf dagen later in een zeven pagina's dik rondschraven van de politieke afdeling van het ministerie van cultuur, een soort uitgewerkte versie van zijn brief. Steun dus van dit gedeelte van zijn oude ministerie.

Vervolgens stapt Wang Meng naar het gerecht van het Chaoyang-district in Peking waar hij woont, een daad die, gezien zijn 'liberale' status van enorme moed getuigt.

Wang eist dat de briefschrijver openlijk zijn fouten erkent. Hij beroept zich daarbij op artikel 120 van het burgerlijk wetboek, waarin staat dat wanneer naam en reputatie van een burger worden ge-

schaad, men recht heeft op rectificatie en schadeloosstelling.

Twee advocaten zijn bereid de verdediging op zich te nemen. Een paar dagen later rolt echter het antwoord van het hof in de brievenbus: de kritiek van de naamloze schrijver ging 'niet verder dan normale literaire kritiek'. Daarop vroeg Wang, die niet lijkt op te houden het noodlot te tartten, om de zaak voor te leggen aan het hooggerechtshof. Antwoord heeft hij tot dusver nog niet gekregen.

Kliek

Wie is de geheimzinnige briefschrijver? Yang Lipo, een ambtenaar van het ministerie van cultuur: "Dat is niet duidelijk, maar we vermoeden dat het He Jingzhi (de huidige minister) zelf is, of iemand van zijn kliek". De zaak is nu ogenschijnlijk in een patstelling terechtgekomen na de weigering van het lokale gerechtshof om de zaak in behandeling te nemen.

"De discussie wordt echter nu gevoerd in het Centraal Comité," aldus Yang. "Deng Xiaoping zelf zou hebben gezegd dat we wel het bourgeois-liberalisme moeten kritiseren, maar dat dit te ver gaat. Hij wil de zaak als voorbeeld gebruiken om een tegenwicht te hebben tegen de orthodoxe marxisten."

Of Wang Mengs reputatie binnen afzienbare tijd zal worden hersteld, is onduidelijk. Zeker is dat zijn acties scherpe tegenstellingen binnen de partij aantonen, maar vooral dat de liberale vleugel weer moed heeft om iets te ondernemen tegen de aanvallen van links. En dat kan een teken aan de wand zijn in de laatste hoofdstad van het wereldcommunisme.

Geloofwaardigheid leiders op het spel